

Παναγιώτης Μαυροειδής

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και γενικά η τάση μετάβασης προς μια **πολεμική εποχή** με συγκρότηση **αντίπαλων ιμπεριαλιστικών μπλοκ**, έχουν ιστορική σημασία. Σε αυτό το πλαίσιο είναι χρήσιμο να σκύβουμε στην ιστορική εμπειρία.

Όταν οι αφορμές δε φανερώνουν άμεσα την αιτία και το χαρακτήρα του πολέμου...

Ως γνωστόν, ο **Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος**, ξεκίνησε με επίθεση της Αυστρο-ουγγρικής αυτοκρατορίας (θεματοφύλακας του απολυταρχισμού στην κεντρική Ευρώπη) στη μικρή **Σερβία**. Από τον Κάουτσκι ως τη Λούξεμπουργκ και από τον Λένιν ως τον Τρότσκι- με διαφορετικές θέσεις για το συνολικό χαρακτήρα εκείνου του μακελειού- συμφωνούσαν πως αν υπήρχε ένας ορισμός του δίκαιου εθνικού πολέμου, αυτός ταίριαζε στην περίπτωση της Σερβίας. Ο **Λένιν** ωστόσο σημείωνε:

«Η μαρξιστική διαλεκτική (...) αποκλείει κάθε μεμονωμένη εξέταση ενός θέματος (...). Το εθνικό στοιχείο στον Σερβο-αυστριακό πόλεμο δεν έχει και δεν μπορεί να έχει καμία σοβαρή σημασία στον γενικό ευρωπαϊκό πόλεμο (...). Για τη Σερβία, δηλαδή, ίσως για το ένα τοις εκατό περίπου των συμμετεχόντων στον παρόντα πόλεμο, ο πόλεμος είναι μια "συνέχεια της πολιτικής" του αστικο-απελευθερωτικού κινήματος. Για το υπόλοιπο ενενήντα εννέα τοις εκατό, ο πόλεμος είναι η συνέχεια της πολιτικής του ιμπεριαλισμού, δηλαδή της αστικής τάξης, που είναι ικανή μόνο να βιάσει έθνη, όχι να τα απελευθερώσει».

Οι Σέρβοι επαναστάτες σοσιαλδημοκράτες δεν είδαν σε αυτή την τοποθέτηση καμία αμφισημία και τάχθηκαν ρητά ενάντια στον πόλεμο καταψηφίζοντας τις πολεμικές πιστώσεις στο κοινοβούλιο της χώρας. Ο Σέρβος σοσιαλιστής **Ντούσαν Πόποβιτς**, απαντώντας στο ερώτημα «*μα γιατί καταψηφίζετε την πολεμική προετοιμασία για ένα δίκαιο για τη χώρα πόλεμο;*», απάντησε «*σωστό είναι αυτό, όμως ο πόλεμος δε γίνεται για αυτό*». Επεξήγησε αργότερα:

«(...) για εμάς, το αποφασιστικό γεγονός είναι ότι ο πόλεμος μεταξύ Σερβίας και Αυστρίας ήταν μόνο ένα μικρό μέρος ενός συνόλου, απλώς ο πρόλογος του παγκόσμιου, ευρωπαϊκού

πολέμου, και αυτός ο τελευταίος —ήμασταν βαθιά πεπεισμένοι γι' αυτό— είχε ξεκάθαρα ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα. Ως αποτέλεσμα, εμείς —όντας μέρος της μεγάλης σοσιαλιστικής, προλεταριακής Διεθνούς— θεωρήσαμε ότι ήταν δεσμευτικό καθήκον μας να αντιταχθούμε αποφασιστικά στον πόλεμο».

Και είχε τραγικά δίκιο...

Ποιος λοιπόν είναι ο γενικός χαρακτήρας του πολέμου που κλιμάκωσε η Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία; Κατά τη γνώμη μας αυτός δε σχετίζεται με την «προστασία των Ρωσόφωνων στο Ντονμπάς», παρότι είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός η δράση των ναζιστικών ταγμάτων εκεί. Πώς θα μπορούσε άλλωστε να γίνει αυτό από μεριάς μιας στρατιωτικής μηχανής που ισοπεδώνει εκτός από στρατιωτικούς στόχους και ολόκληρες πόλεις και πολιτικές υποδομές, με παράλληλη δράση παραστρατιωτικών εθνικιστικών οργανώσεων με όνομα «Λύκοι του Τσάρου» (επικεφαλής ο Ντ. Ρογκόζιν, εκλεκτός του Πούτιν, πρώην αναπληρωτής πρωθυπουργός). Ούτε ο πόλεμος για τον Ζελένσκι και το ΝΑΤΟ συνιστά «προστασία της εθνικής ανεξαρτησίας της Ουκρανίας», παρά το γεγονός ότι η πολιτική εδαφικής κατάκτησης και προσάρτησης από μεριάς της Ρωσίας παραπέμπει σε κλασική ιμπεριαλιστική (και προ-ιμπεριαλιστική) αρπαγή. Από τη στιγμή που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο έδαφος της Ουκρανίας δοκιμάζονται τα όπλα όλων των χωρών του ΝΑΤΟ και δεκάδων άλλων κρατών υποτακτικών των ΗΠΑ, λύνουν και δένουν οι μυστικές υπηρεσίες τους, αξιωματικοί και κομάντος, ενώ η ίδια η Ουκρανική γη είχε ήδη πωληθεί στη Μονσάντο και άλλες πολυεθνικές, δεν μπορεί να γίνεται λόγος για «δίκαιο εθνικό πόλεμο» από μεριάς της Ουκρανίας και πολύ περισσότερο του ΝΑΤΟ.

Διαπάλη καπιταλιστικών κέντρων για ηγεμονία

Πού βρίσκονται λοιπόν οι **ρίζες** και ποιος είναι ο πραγματικός **χαρακτήρας** της ευρύτερης πολεμικής αντιπαράθεσης προς την οποία τα ισχυρά καπιταλιστικά κέντρα ωθούν την ανθρωπότητα ματώνοντας τους λαούς;

Είναι κάτι παραπάνω από φανερό πως οι **ΗΠΑ**, ηγέτιδα ως τώρα δύναμη του καπιταλιστικού κόσμου, **έχουν χάσει την πρότερη δυναμική τους** και βρίσκονται μπροστά σε ορατό κίνδυνο να απολέσουν την παγκόσμια ηγεμονία. Ένας ιστορικός κύκλος κλείνει. Την επαύριον της συντριβής της ναζιστικής Γερμανίας, η Ευρώπη ήταν συντρίμια. Βρετανία, Γαλλία και Δ. Γερμανία περίμεναν τα αμερικάνικα δολάρια για να ανοικοδομηθούν. Η Ιαπωνία ήταν ταπεινωμένη στρατιωτικά και με βαρύ πλήγμα από δύο ατομικές βόμβες. Η Κίνα ήταν μια μεγάλη μα αδύναμη αγροτική χώρα χωρίς διεθνή ρόλο. Το μόνο αντίπαλο δέος αποτελούσε η Σοβιετική Ένωση, περισσότερο από άποψη πολιτικής προοπτικής ως πιθανή εναλλακτική, παρά στο πεδίο της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, ήταν περίπου αυτονόητο το «δικαίωμα» των ΗΠΑ να ανεβοκατατεβάζουν κυβερνήσεις, να ποδηγετούν χώρες μέσω του ελέγχου των διεθνών οργανισμών, να ληστεύουν ηπείρους και να τις φορτώνουν στη συνέχεια χρέη, να σκορπούν παντού στρατιωτικές βάσεις, να εισβάλλουν όπου θέλουν. Όλα αυτά εδράζονταν στην απόλυτη οικονομική τους πρωτοκαθεδρία και την στρατιωτική υπεροπλία.

Σήμερα οι ΗΠΑ, κυνηγούν και καταρρίπτουν μετεωρολογικά αερόστατα με πυραύλους. Είναι η συμβολική πλευρά μιας **υποχώρησης**.

Στο επίπεδο της οικονομίας, νιώθουν ήδη την ανάσα της **Κίνας**, η οποία είναι ήδη η πρώτη οικονομία στον κόσμο με όρους αγοραστικής δύναμης. Οι Αμερικανοί φεύγουν κυνηγημένοι από το Αφγανιστάν, αποτυγχάνουν στο Ιράκ και τη Συρία.

Δεν απειλούνται μόνο από την Κίνα. Η **Ρωσία** δεν είναι πλέον στην εποχή του Γιέλτσιν. Μια νέα «εθνική» αστική τάξη πατάει στα δικά της πόδια, ανεβαίνει στρατιωτικά και τεχνολογικά, αναβαθμίζει την ένταξή της στη διεθνή οικονομία, επανα-προσανατολίζει τις συμμαχίες της. Η Ρωσία συνειδητοποιεί το ατού των

ενεργειακών πόρων της σε μια εποχή που η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία διψάει για αυτούς.

Μέσω της πολιτικής θεωρίας για «αντικατάσταση του μονοπολικού κόσμου από ένα νέο πολυπολικό (αδύνατη συνθήκη στον καπιταλισμό)», η Κίνα αθόρυβα αλλά σταθερά διεκδικεί την παγκόσμια ηγεμονία.

Νέες καπιταλιστικές οικονομίες αναδύονται και διεκδικούν το δικό τους αυτοτελή ρόλο, θέτοντας σε κρίση τους ως τώρα (ανισότιμους) δεσμούς που είχαν με τις ΗΠΑ και την ΕΕ, με κλασικά παραδείγματα αυτά της Σαουδικής Αραβίας και της Ινδίας.

Δεν πρόκειται για κάποια αντίθεση μεταξύ της «Δύσης της ελευθερίας» και του «Ασιατικού δεσποτισμού». Πολλές σκοταδιστικές πετρομοναρχίες του Περσικού Κόλπου βρίσκονται στο πρώτο μπλοκ, ενώ η μεγαλύτερη αστική δημοκρατία του κόσμου (Ινδία), φλερτάρει με τη Ρωσία κατά το συμφέρον της. Οι ΗΠΑ εξανίστανται με τη χούντα της Μιανμάρ, απλά και μόνο επειδή αυτή στηρίζεται στην Κίνα, ενώ την ίδια στιγμή έκαναν γαργάρα ακόμη και τη δολοφονία του Κασόγκι, μήπως «γυρίσουν» τους Σαουδάραβες και τους πείσουν να αυξήσουν την παραγωγή πετρελαίου.

Το **Ινστιτούτο Lowy** δημοσίευσε πρόσφατα την ετήσια έκθεσή του, σχετικά με την εξέλιξη της «δύναμης ισχύος» στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παραμένουν στην κορυφή του συνολικού δείκτη (80,7 έναντι 72,5 της Κίνας), ωστόσο ο οικονομικός δείκτης της Κίνας στην περιοχή είναι 98,3, ενώ αυτός των ΗΠΑ είναι μόλις 53,7. Η κύρια δύναμη ισχύος των ΗΠΑ είναι ο στρατιωτικός τομέας (84,6 έναντι 23,7 της Κίνας).

Είναι αλήθεια ότι τα πρώτα σημάδια κόπωσης στον κινέζικο καπιταλισμό είναι ορατά (στεγαστική κρίση, πτώση ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ, γήρανση του πληθυσμού, περιβαλλοντικές καταστροφές). Ωστόσο η σύγκριση με το αντίπαλο μπλοκ είναι καταλυτική: Αθροιστικά για τη χρονική περίοδο 2020-2027, το ΔΝΤ προβλέπει ότι η Κίνα θα αναπτυχθεί με ρυθμό 4,9% ετησίως, υπερδιπλάσιο αυτού των ΗΠΑ (1,8%) και πενταπλάσιο της Γερμανίας (1%). Αν υπάρχει μια ελπίδα να αποφύγει η παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία ένα νέο γενικό βύθισμα σαν αυτό του 2008-2009, αυτή σχετίζεται με την ανάπτυξη της Κίνας και των BRICS.

Η σημερινή τάση προς πολεμικές αναμετρήσεις σχετίζεται με την **παγκόσμια υπερ-ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων**, τη θέσπισή τους ως μοναδικού «κανόνα» και τη συνακόλουθη άνοδο του ανταγωνισμού μεταξύ των καπιταλιστικών κέντρων. Ενιαίος, αδιαίρετος και «παγκοσμιοποιημένος» καπιταλισμός δεν πρόκειται να υπάρξει. Ούτε υπήρξε ποτέ. Ο **ιμπεριαλισμός** όπως τον περιέγραψε ο Λένιν, δεν αφορούσε αόριστα τη ληστεία (με πόλεμο ή όχι) μικρών χωρών από μεγάλες, αλλά ακριβώς ένα **νέο στάδιο εξέλιξης του καπιταλισμού** ως παγκόσμιο σύστημα και μια νέα ποιότητα του **ενδο-καπιταλιστικού ανταγωνισμού** εντός του. Σήμερα, στην **εποχή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού**, απογειώνεται αυτός ο ανταγωνισμός, καθώς οι οικονομικές δυναμικές τείνουν διαρκώς να ανατρέπουν γεωπολιτικές και γεωοικονομικές ισορροπίες. Στο πλαίσιο αυτό εξελίσσονται και τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων **πολέμων του κεφαλαίου**, με πιο ορατή πλέον διασύνδεση με τα «γυμνά» οικονομικά συμφέροντα.

Η ισχύς των ξεχωριστών καπιταλιστικών κρατών και κέντρων εξαρτάται πρωτίστως από τη θέση τους στην καπιταλιστική παγκόσμια οικονομία. Υπάρχουν ωστόσο και άλλοι σημαντικοί παράγοντες.

Οι **ΗΠΑ** υποχωρούν σχετικά στην οικονομία. Κυριαρχούν ωστόσο στα χρηματοοικονομικά και τη νέα τεχνολογία, ενώ διατηρούν σαφή στρατιωτική υπεροχή. Οι πολεμικές δαπάνες τους είναι 3 φορές περισσότερες της Κίνας και 12 φορές περισσότερες της Ρωσίας.

Η **Κίνα** έχει μια τεράστια μηχανή παραγωγής. Κατέχει το μεγαλύτερο μέρος των σπάνιων μετάλλων που είναι απαραίτητα για πλήθος εφαρμογών νέας τεχνολογίας. Ταυτόχρονα έχει και τα μεγάλα «ατού» τους χαμηλού εργατικού κόστους και της ανυπαρξίας στοιχειωδών πολιτικών ελευθεριών του εργατικού

δυναμικού της.

Η **Ρωσία** βασίζεται στις εξαγωγές φτηνής ενέργειας και στην υπερ-ανάπτυξη πολεμικής τεχνολογίας, σε εξωφρενική αναντιστοιχία με την οικονομική της ανάπτυξη. Θεωρείται «υπερδύναμη εμπορευμάτων πλήρους φάσματος», καθώς μπορεί να προμηθεύει πολλά ορυκτά σε παγκόσμια κλίμακα που είναι απαραίτητα για εφαρμογές που σχετίζονται με την αεροδιαστημική, την κατασκευή τσιπς, τα λέιζερ, την πυρηνική ενέργεια, τα ηλεκτρονικά και τα όπλα.

Η επιτυχής ολοκλήρωση της **Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης** που αποτελεί βασικό άξονα της Ρωσικής αστικής τάξης, «απαιτούσε» την ενσωμάτωση της **Ουκρανίας** στο εν λόγω πλαίσιο. Η Ουκρανία είναι μεγάλη χώρα, με σοβαρή δυναμική βιομηχανικής ανάπτυξης (από τη μεταλλουργία έως την αγροτική παραγωγή και την πληροφορική), ενώ είναι σταυροδρόμι ενεργειακών δρόμων. Από την άλλη, για την **ΕΕ**, η Ουκρανία θα μπορούσε να είναι υποτακτικός εταίρος ως πηγή τόσο φθηνού εργατικού δυναμικού όσο και πρώτων υλών, μαγνήτης για επικερδείς επενδύσεις και ως ελκυστική καταναλωτική αγορά που θα μπορούσε να απορροφήσει ευρωπαϊκές εξαγωγές, ενώ θα μείωνε και το ρόλο της Ρωσίας. Αυτή ήταν και η βάση προσεταιρισμού ενός κομματιού της Ουκρανικής αστικής τάξης με ορόσημο την ανατροπή της κυβέρνησης Γιανουκόβιτς.

Αναταράξεις με στόχο την ανατροπή των συσχετισμών

Τα «**συγκριτικά**» **πλεονεκτήματα** κάθε χώρας ή μπλοκ, δεν είναι ωστόσο σταθερά και η ανατροπή τους αποτελεί ακριβώς το διακύβευμα των ανταγωνισμών.

Η **Γερμανία** και οι άλλες οικονομίες της ΕΕ χρειάζονται τη ρωσική ενέργεια, ενώ δε θέλουν να χάσουν την τεράστια κινεζική αγορά. Παρόλα αυτά ευθυγραμμίστηκαν με τις ΗΠΑ σε ό,τι αφορά τον πόλεμο στην Ουκρανία, στο φόντο της δυναμικής **συγκρότησης μπλοκ**, όπου η πολιτική μπορεί και να συγκρούεται με το άμεσο οικονομικό συμφέρον.

Η **Κίνα** κάθε άλλο παρά παραμένει τεχνολογικός ουραγός των ΗΠΑ, αναπτυσσόμενη γοργά σε αυτό τον τομέα. Η δική της τεχνολογία δεν είναι πλέον συνώνυμη της φθηνίας, ενώ είναι ήδη ηγέτης στα βιομηχανικά ρομπότ. Η διαμάχη για την **Ταϊβάν** σχετίζεται -μεταξύ των άλλων- και με την προσπάθεια των ΗΠΑ να στερήσει την Κίνα και την Ρωσία από τους **ημιαγωγούς**, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων παράγεται σε αυτό το νησί. Οι πρωτοφανείς **κυρώσεις κατά της Ρωσίας**, πέρα από τη γενική επιδίωξη να την πλήξουν οικονομικά, έχουν στόχο να καταστήσουν παράνομη για κάθε κράτος και ιδιωτική εταιρεία την προμήθεια ημιαγωγών και άλλων κρίσιμων υλικών ή τεχνολογιών στη Ρωσία και με αυτό τον τρόπο να κατασκευαστεί νομικό έρεισμα για κυρώσεις και κατά της Κίνας, αν αυτή την προμηθεύσει. Ο Λευκός Οίκος εφάρμοσε περιορισμούς στις εξαγωγές ειδών υψηλής τεχνολογίας και ημιαγωγών στη Ρωσία, όχι για να την «τιμωρήσει» για την εισβολή στην Ουκρανία. Το θέμα ήταν και είναι να παρεμποδιστεί ο στρατηγικός εκσυγχρονισμός του στρατιωτικού-βιομηχανικού συγκροτήματος της Ρωσίας και η αναβάθμιση των ρωσικών αεροδιαστημικών και ρομποτικών δυνατοτήτων.

Η δυστοπία των «έξυπνων» πολέμων

Τόσο οι οικονομικοί πόλεμοι, όσο και οι ένοπλες εκδοχές τους, αλλάζουν ως προς τα **μέσα** τους, άρα και ως προς τις καταστρεπτικές τους **συνέπειες**.

Η δυστοπική παρατήρηση είναι ότι η τεχνολογική πρόοδος σε καπιταλιστικές συνθήκες είναι αλληλένδετη με την εξέλιξη της πολεμικής τεχνολογίας και τελικά της **τεχνολογίας θανάτων** μεγάλης κλίμακας. Βλέπουμε ήδη τον ρόλο των Drones στην Ουκρανία, αλλά και την ανοιχτή συζήτηση για **χρήση πυρηνικών όπλων**.

Έκθεση της Επιτροπής Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ για την Τεχνητή Νοημοσύνη (NSCAI) που εκδόθηκε το

2021, υποδεικνύει την πιθανότητα οι προηγμένες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται στον σύγχρονο πόλεμο να ενισχυθούν περαιτέρω από την τεχνητή νοημοσύνη με ποικίλες εφαρμογές σε κυβερνοεπιθέσεις, επιθέσεις παραπληροφόρησης, drones ή επιθέσεις πυραύλων.

Σύμφωνα με την έκθεση, η Κίνα ερευνά επίσης διάφορες εφαρμογές για την τεχνητή νοημοσύνη, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης για καθοδήγηση πυραύλων, ανίχνευσης και αναγνώρισης στόχων και γενικότερα τεχνολογίες «ευφυούς πολέμου».

Οι «ευκαιρίες» ως η άλλη όψη των καταστροφών του πολέμου

Πέτυχαν οι κυρώσεις κατά της Ρωσίας το στόχο τους; Οπωσδήποτε έπληξαν τη Ρωσία, η οποία φαίνεται πως υπερεκτίμησε όχι μόνο τη δυνατότητα να καταλάβει χωρίς αντίσταση και κόστος το Κίεβο σε λίγες μέρες, αλλά και τη δυνατότητα να εκβιάσει τις χώρες της ΕΕ με την ενέργεια. Χάνει αυτή τη στιγμή τον πιο μεγάλο και κοντινό πελάτη της, καθώς η Ευρώπη, αν και με υψηλό τίμημα, βρίσκει διεξόδους.

Ωστόσο η πτώση του ΑΕΠ της Ρωσίας για το 2022 είναι σχετικά χαμηλή (2,5-3,5%), καθώς υπήρξε ωφέλεια από την άνοδο των τιμών και τη μη τήρηση των κυρώσεων από την πλειοψηφία των χωρών της Ασίας και κυρίως από Κίνα και Ινδία, οι οποίες επωφελήθηκαν και οι ίδιες από τις εκπτώσεις στο Ρωσικό πετρέλαιο.

Οι ΗΠΑ, μέσω και της ευθυγράμμισης της ΕΕ στη στάση απέναντι στον πόλεμο στην Ουκρανία, πέτυχαν πολιτικά να ισχυροποιήσουν τη συνοχή του NATO και την επέκτασή του. Ωφελήθηκαν επίσης καίρια οικονομικά καθώς κατέστησαν τις ευρωπαϊκές χώρες θλιβερούς πελάτες στο πανάκριβο υγροποιημένο αέριο που τους προμηθεύουν.

Η Κίνα είναι επίσης κερδισμένη καθώς αυξάνει εντυπωσιακά το μερίδιό της στην αγορά φτηνής ενέργειας από τη Ρωσία, ενώ την ίδια στιγμή είναι πλέον ο μεγαλύτερος εισαγωγέας για τις χώρες του Περσικού κόλπου, τις οποίες δελεάζει σε σημαντικές συμφωνίες που προκαλούν ανησυχία στις ΗΠΑ. Την ίδια στιγμή όμως, αν και η Κίνα στην περίπτωση του πολέμου της Ουκρανίας «αναγνωρίζει τις ανησυχίες της Ρωσίας για την ασφάλειά της», δηλαδή στηρίζει τη Ρωσία, πλήττεται από την εξουδετέρωση ενός μεγάλου (βόρειου) διαδρόμου για τα προϊόντα της προς την Ευρώπη, μέσω Ρωσίας και Λευκορωσίας. Επίσης, πολλές μεγάλες εταιρείες της αναγκάστηκαν να αποσυρθούν ή να μειώσουν τη δραστηριότητα στη Ρωσία με το φόβο των κυρώσεων.

Ρωγμές στην πανίσχυρη εικόνα του δολαρίου;

Η υπεροχή των ΗΠΑ στη νομισματική και **χρηματοπιστωτική σφαίρα** είναι δεδομένη, όχι όμως και χωρίς αμφισβήτηση. Κίνα και Ρωσία, πέραν της αυξανόμενης δικής τους συνεργασίας, προωθούν συστηματικά τη λεγόμενη «**αποδολαριοποίηση**» των διεθνών οικονομικών συναλλαγών.

Ο στόχος αυτός περνάει μέσα από ένα συνδυασμό **άτυπης σύνδεσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών με χρυσό αλλά και σχετικά σταθερής αξίας εμπορεύματα και αυξανόμενης χρήσης των εθνικών νομισμάτων** έναντι της συναλλαγής με δολάρια και ευρώ.

Ο πυρετός του χρυσού καταλαμβάνει πλέον όλες τις κεντρικές τράπεζες. Το 2022 αγοράστηκαν 1.136 τόνοι χρυσού (αύξηση 450 τόνων σε σχέση με το 2021), που αποτελεί τον μεγαλύτερο όγκο αγορών εδώ και 55 χρόνια.

Ειδικά, οι κεντρικές τράπεζες των χωρών που ανήκουν στον όμιλο Brics (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική) κάλυψαν τη μερίδα του λέοντος στην αγορά χρυσού.

Την ίδια στιγμή η Κίνα είναι η **πρώτη πιστώτρια χώρα στην Αφρική**, με όρους παρόμοιους με αυτούς

του ΔΝΤ. Προσπαθεί παράλληλα να διαμορφώσει ένα **διαφορετικό μοντέλο διείσδυσης**, με αρκετή επιτυχία, το οποίο συνδυάζει τις εμπορικές συναλλαγές με πραγματοποίηση μεγάλων επενδυτικών έργων, διαμορφώνοντας έτσι ισχυρούς δεσμούς αμοιβαίου συμφέροντος με τις ανερχόμενες αστικές τάξεις στη μαύρη ήπειρο.

Νέα θερμά σημεία

Ακόμη και αν ο πόλεμος στην Ουκρανία μετατραπεί σε μια «παγωμένη διένεξη», κάτι που δεν είναι άμεσα ορατό, είναι βέβαιο πως έχει ήδη διαμορφώσει μια **νέα «γεωγραφία» των ανταγωνισμών**, που πολύ γρήγορα θα γεννήσει **νέες επικίνδυνες εστίες πολεμικής αντιπαράθεσης**.

Πρωτίστως, οι ΗΠΑ επιδιώκουν να ανεβάσουν την ένταση με την Κίνα με αφορμή την **Ταϊβάν**. Η Κίνα από τη μεριά της, σε αντίθεση με τη συγκρατημένη στάση της στην Ουκρανία, φαίνεται αποφασισμένη όχι μόνο να αγνοήσει τις απειλές αλλά και να ανατρέψει υπέρ της το συσχετισμό αναλαμβάνοντας και επιθετικές πρωτοβουλίες. Σε αυτή την αντιπαράθεση πλέον, τα μεγέθη θα είναι πολύ διαφορετικά.

Θα έλεγε κανείς ότι μια τέτοια ροπή των εξελίξεων δεν συμβαδίζει με τη δυναμική των οικονομικών σχέσεων. Πράγματι, παρά τον εμπορικό πόλεμο Τράμπ και Μπάιντεν σε βάρος της Κίνας, το εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών αυξήθηκε σημαντικά. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του αμερικανικού υπουργείου Εμπορίου, το 2022 το διμερές εμπόριο έφθασε στα 690,6 δισ. δολ., με τις εξαγωγές των ΗΠΑ στην Κίνα να σημειώνουν αύξηση κατά 2,4 δισ. δολ. στα 153,8 δισ. δολ. Την ίδια στιγμή οι εισαγωγές κινεζικών προϊόντων στην αμερικανική αγορά αυξήθηκαν κατά 31,8 δισ. δολ., φθάνοντας στα 536,8 δισ. δολ.

Ας μη ξεχνάμε ωστόσο πως διαψεύστηκε αυτός ο «οικονομικός ορθολογισμός» (ακυρώνοντας και σχετική υπόθεση του Πούτιν) στην περίπτωση της στάσης της Γερμανίας και της ΕΕ συνολικά στο θέμα της Ουκρανίας. Όσο και αν διαπιστώνεται μια **περίπλοκη «αλληλεξάρτηση»** των καπιταλιστικών οικονομιών, αυτή **δεν μπορεί να ακυρώσει τον ανταγωνισμό**. Για άλλη μια φορά, γνώρισμα της πολεμικής εποχής και του ανταγωνισμού μέσω διαμόρφωσης χωριστών καπιταλιστικών πόλων που βρισκόμαστε, η «πολιτική» μπορεί να υπερισχύσει της «οικονομίας» και αυτό συμβαίνει μόνο σε ιδιαίτερες στιγμές μεγάλων κρίσεων που καταλήγουν σε πόλεμο. Όταν ακόμη και η **Ελβετία**, εγκαταλείπει την πάγια θέση της στρατηγικής ουδετερότητας, συμφωνώντας με το πλήρες πακέτο κυρώσεων της ΕΕ κατά της Ρωσίας, τα πράγματα είναι αρκετά σοβαρά.

Το **δεύτερο «θερμό σημείο»** μπορεί να είναι και πάλι η περιοχή του Περσικού Κόλπου και ειδικά το **Ιράν**. Η σημασία της χώρας των 80 εκ. ανθρώπων ενισχύεται σημαντικά.

Πέρα από την άνοδο της συνεργασίας με τη Ρωσία, αποτελεί και τον ενδιάμεσο σταθμό για την αύξηση του (θαλάσσιου) εμπορίου της Ρωσίας με την Ινδία, με παράκαμψη του (εχθρικού για την Ινδία) Πακιστάν, αλλά και των στενών του Σινά και των Δαρδανελίων με τους περιορισμούς που πιθανόν θα αποκτήσουν.

Η Κίνα επίσης, μετά τις δυσκολίες στο βορειότερο άξονα διαμέσου Ρωσίας και Λευκορωσίας, έχει ανάγκη το διάδρομο του Ιράν. Οι ΗΠΑ, αλλά και το Ισραήλ, αναζητούν διαρκώς αφορμή για προσφυγή στην πολεμική βία προκαλώντας το Ιράν στη Συρία, αλλά και βαθιά στο έδαφός του με σύγχρονα όπλα και μεθόδους, όπως φάνηκε στην περίπτωση της πρόσφατης επιδρομής στο Ισφαχάν.

Πορεία διαμόρφωσης αντίπαλων καπιταλιστικών πόλων

Η τάση για διαμόρφωση μπλοκ είναι πλέον σαφής. Από τη μια το στρατόπεδο των ΗΠΑ, NATO, ΕΕ, Αυστραλίας κ.α. και από την άλλη ο άξονας Κίνας-Ρωσίας με την παράλληλη ικανότητα του τελευταίου να εξασφαλίζει στηρίγματα σε ετερόμορφες δυνάμεις (BRICS, και άλλοι).

Κάθε άλλο όμως παρά είναι διαμορφωμένοι οριστικά αυτοί οι πόλοι.

Η Γερμανία, περισσότερο από όλες τις χώρες της ΕΕ κινδυνεύει να απολέσει δύναμη σε σχέση με τις ΗΠΑ, πολύ περισσότερο αν τεθεί θέμα κυρώσεων και αντιπαράθεσης με την Κίνα.

Γενικότερα η ΕΕ βρίσκεται σε κρίση προσανατολισμού και σε παροξυσμό αντιθέσεων. **Από τη μια**, έγινε ένα βήμα μετά τη Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία στην κατεύθυνση της απόλυτης **ταύτισης NATO και ΕΕ**, καθιστώντας το γνωστό σύνθημα επίκαιρο και σωστό όσο ποτέ. **Από την άλλη** όμως, εντός του NATO υπάρχει μια σταδιακή μετατόπιση από τον άξονα Ουάσιγκτον-Βερολίνο-Παρίσι, στον **άξονα Ουάσιγκτον-Λονδίνο-Βαρσοβία** και αυτό θα έχει αργά ή γρήγορα σοβαρές συνέπειες στη συνοχή τόσο του NATO όσο και της ΕΕ.

Καπιταλισμός και πόλεμος ή σοσιαλισμός/κομμουνισμός και αδελφσύνη των λαών;

Το καπιταλιστικό σύστημα είναι όντως σαν την ποδηλασία: Χρειάζεται να αναπτύσσει συνεχώς την παραγωγή και να κατακτά νέες αγορές, διαφορετικά έχει επώδυνες πτώσεις. Η λογική της μόνιμης επέκτασής του όμως, αναπόδραστα γίνεται μέσω εμπορικών πολέμων (και αυτό συμβαίνει ξανά σήμερα, ειδικά μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των νέων επίδοξων ηγεμόνων της Κίνας κλπ) ή μέσω πραγματικών πολέμων, και αυτό το αποτέλεσμα δεν αποκλείεται σήμερα.

Από τη σκοπιά των υπό εκμετάλλευση τάξεων σε όλο τον κόσμο, το συμπέρασμα είναι ότι πρέπει να υπάρξει καθολική ρήξη με τη λογική της συσσώρευσης κεφαλαίου που είναι το εύφορο πεδίο για πολέμους.

Οι εργατικές τάξεις και οι λαοί χρειάζονται ριζικές απαντήσεις ενάντια στη **βαθιά πολυδιάστατη κρίση του καπιταλιστικού συστήματος** και την τάση του να σύρει την ανθρωπότητα σε ένα νέο γύρο φονικών πολέμων.

Εάν «αργήσουμε», δε θα αργήσουμε απλώς. Ο πολιτικός χρόνος είναι αδυσώπητος. Η φαινομενική αταραξία της μεταπολεμικής (ως προς τον Δεύτερο μεγάλο πόλεμο) τάξης πραγμάτων έχει διαταραχθεί. Όταν συναντιούνται οι «τεκτονικές πλάκες» των νέων καπιταλιστικών πόλων, επέρχονται αναπόφευκτα «σεισμοί». Δεν ξέρουμε το χρώμα των πολιτικών κρίσεων, όμως αυτές θα εκδηλωθούν σύντομα.

Η αριστερά «οφείλει» να αποδειχθεί ικανή να προτείνει επαναστατική απελευθερωτική διέξοδο, κινούμενη ξεκάθαρα αντικαπιταλιστικά, αντιπολεμικά και διεθνιστικά, αναζητώντας μια νέα προοπτική σοσιαλισμού/κομμουνισμού. Διαφορετικά, η ριζοσπαστικοποίηση της αστικής πολιτικής (με μία μόνο όψη της να είναι η ανερχόμενη ακροδεξιά σε όλο τον κόσμο), υπάρχει κίνδυνος να κερδίζει διαρκώς την πολιτική μάχη ενάντια στην εργατική τάξη και τους λαούς. «Κενά» στον πολιτικό χρόνο δεν υπάρχουν.

Συνοπτική έκδοση του άρθρου δημοσιεύτηκε στο ΠΡΙΝ, 18/2/2023